IMAMET U KUR’ANU
(ili opća uputa u Kur’anu)

Uvod

Sveta vjera islam analizira sveukupni život čovjeka, pristupajući mu iz različitih aspekata na ozbiljan i sistematičan način. Islamsko učenje razmatra posebno duhovni život čovjeka i njegovo unapređivanje te vodi ljudsko biće tragom svoje posebne upute. Islam, također, pojašnjava čovjeku način upravljanja njegovim individualnim i društvenim životom ili, drugim riječima, nudi mu program i za individualni i za društveni život,

bez obzira sagledava li se ovaj s obzirom na njegov ovosvjetski ili, pak, onosvjetski vid. Pritom, jedno od važnijih pitanja kojem se posvećuje veća pažnja u islamu jeste vođstvo, ili – kako se u islamskoj tradiciji veli – imamet, kako u odnosu na pojedinačnog čovjeka, tako i u odnosu na cjelinu manje ili veće ljudske zajednice.

A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: “Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri Imam!” (El-Bekara, 124)

Ovakvo što sa stanovišta Časnog Kur'ana znači da ljudska zajednica uopće ima potrebu za imamom ili predvodnikom, a koji je pritom postavljen i određen Božijim znanjem i Skrbnikovim upravljanjem. To će reći također da islam smatra da ljudi imaju potrebu za Božanskim upraviteljem i presuditeljem uopće.

O Davude, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili, zato sudi ljudima po pravdi. (Sad, 26)

U ljudskoj zajednici, naime, treba postojati sudac koji će biti postavljen od strane Uzvišenog Boga i koji će presuđivati po istini. Otud, kada se prilikom Sudnjeg dana razmatra pitanje pojedinačnog života, ponovo se ističe pitanje vođe i vođstva, o čemu Kur'an kaže:

A na Dan kada pozovemo sve ljude s Imamom njihovim... (El-Isra', 71)

Na temelju svega ovog, pitanje imameta u ljudskom životu treba se razmatrati iz tri ugla, a sve s ciljem da bi se razjasnio njegov položaj i da bi se ovaj dar i dobročinstvo Božije mogli koristiti na način koji Uzvišeni želi. Ta tri aspekta promatranja su:

1. Unapređenje duhovnog života,
2. Pojašnjavanje Božijih propisa i učenja,
3. Islamska vlast.

Budući da je čovjek biće sačinjeno od duše i tijela, materijalnog i duhovnog, prirodno je da postoji veza koja ga spaja sa materijalnim svijetom te veza koja ga spaja sa onim drugim, duhovnim ili skrivenim svijetom. S obzirom na to da svaka od ovih veza ima svoje potrebe i zahtjeve te da ljudsko savršenstvo i sreća leže u ispunjavanju tih potreba u tačno određenoj mjeri, ni više ni manje, kao i s obzirom na to da je u odgovarajućim prilikama ukazano na činjenicu da ljudski razum sam po sebi nije dovoljan za uputu čovjeka, jasno je onda da je neminovan dolazak jednog "nebeskog" čovjeka, a koji kao takav mora biti upoznat s propisima i zakonima skrivenog svijeta te sa stazama stizanja do sreće, a k tomu i sačuvan od svakog grijeha. Prema tome, svaki čovjek uzimajući u obzir da pred njim stoji vječni duhovni život, ima potrebu da bude vođen. Sam, pak, upućivač treba biti osoba upućena iz skrivenog svijeta, jer u suprotnom i sam bi trebao biti vođen. Filozofsko mišljenje ima precizno tumačenje za ovakve odnose, pa npr. konstatira: Svaka potrebita stvar, koja po takvoj svojoj prirodi ima uporište u drugom, treba svoje uporište naći u biću koje je samo po sebi nepotrebito biće. I Časni Kuran objašnjava ovaj zakon, ali tačnijim i sebi svojstvenim načinom izražavanja, te kaže:

Reci: "Može li ijedno vaše božanstvo uputiti na Pravi put?", i odgovori: "Samo Allah upućuje na Pravi put!" Pa da li je onda dostojniji da se slijedi onaj koji na Pravi put upućuje ili onaj koji ni sam nije na Pravom putu, osim ako ga drugi na Pravi put ne uputi?! Šta vam je, kako rasuđujete?! (Junus, 35)

Pitanje postavljeno u netom navedenom ajetu proizlazi iz fitreta i nutrine čovjeka, pa nema smisao karakterističnog znanstvenog pitanja. Terminološki, ovaj oblik pitanja zove se upitna negacija i vrsta je tzv. retoričkog pitanja, što znači da postavljeni upit unaprijed podrazumijeva negativan odgovor. Jasno je, na koncu, da čovjek ima potrebu za uputom dok onaj koji upućuje nema potrebu za tim. Mi, kao oni koji pripadamo prvoj skupini, trebamo prihvatiti Knjigu i pokoriti se upućenima. Ali, zašto čovjek ima potrebu za propisima i učenjem? Odgovor na ovo pitanje vrlo je jasan. U principu, poslanici su dolazili kako bi čovjeku donijeli razumska učenja i

nebeske propise do kojih čovijek nije mogao doći sam po sebi. Koji čovjeka poučava onome što ne zna. (El-Alek,5)

Uzvišeni Bog poučava čovjeka onome što je nemoguće naučiti na drugi način. Slično primjećujemo i u obraćanju Musaa, a.s., jednom čestitom robu Božijem njegova vremena:

"Mogu li da te pratim" - upita ga Musa - "ali da me poučiš onome čemu si ti ispravno poučen?" (El-Kehf, 66)

Musa, a.s., odlučuje se na ovakvo što znajući, naravno, šta je izvor čovjekova znanja, o čemu govori ajet prije ovog ovdje prethodno navedenog:

...i nađoše jednog Našeg roba kome smo milost Našu darovali i onome što samo Mi znamo naučili. (El-Kehf, 64)

Ovi "nebeski" ljudi, premda žive na Zemlji, temeljem naročite povezanosti sa skrivenim svijetom, obaviješteni su o znanjima i tajnama stvaranja. Uzvišeni Gospodar je ova znanja dao na raspolaganje njima kako bi upućivali čovjeka te kako bi ga putem poučavanja i pročišćavanja upoznali s istim tim, njima poznatim tajnama Božanske kreacije, a sve to stoga što je Uzvišeni Bog u čovjeka položio mogućnosti i preduvjete za stjecanje svih njemu značajnih znanja te za spoznaju svih njemu važnih tajni, kako ovosvjetskih, tako i onosvjetskih. Sam čovjek, na drugoj strani, jeste taj koji je sebi uskratio spoznaju ovih zbiljâ na način vlastitog vezivanja za isključivo materijalni svijet, uz slijeđenje pogrešnih nefsanskih želja i prohtjeva te pretjerivanje u oslanjanju na Ovaj svijet puke prirode. Čovjek je, jednom riječju, svojoj duši uskratio mogućnost upoznavanja izvora sveukupne egzistencije, Boga, pa čak i samog sebe. Poslanici su, otud, dolazili da bi čovjeka upoznali s njegovim zbiljama i položajem. Dolazili su da ga pouče tajnama svijeta i zakonima koji vladaju među stvorenim bićima, a to će reći da uspostave vezu između stvorenja i njihovog Stvoritelja, osnovom čega bi se uostalom i čovjek okoristio blagodatima na koje je zaboravio, kao i da bi čovjeka poučili da on ipak nije ono što smatra da jeste: Nije, čovječe, ovaj kratki život sav tvoj život. Ne, nikako! Ti si, čovječe, biće stvoreno udahnjivanjem Božijeg duha. Tvoja snaga i moć idu do beskonačnosti. Ti si odraz Postojanja i najuzvišeniji primjer toga. Tvoj život je zauvijek i vječan. Ovaj svijet prirode, sa svim opsegom svojim, stvoren je samo poradi tebe, ali ne da bi u njemu bio zarobljen, već da bi, koračajući njim, sebi priskrbio sve što ti je potrebno za duhovni put i vječno putovanje. Ti nisi stvoren za Svijet ovaj, već on za tebe. A tako je sve konačno jasno: Čovjek, da bi spoznao sebe, postojanje i Stvoritelja postojanja, ono što nadilazi njegovu snagu percepcije, ima potrebu za

ljudima koji uputu uzimaju izravno od Allaha i koji pozivaju ka Bogu na osnovu fitreta, koji proširuju ljudsku sposobnost viđenja tako što je povezuju s postojećim zbiljama, prosvjetljavaju čovjekovu dušu i vežu je sa Svjetlom koje se ne gasi. Jedna od važnih činjenica koje pritom treba istaknuti jeste ta da je, međutim, ova čovjeku ukazana prilika za ostvarenje svih savršenstava i sreća veoma kratka. To je, naime, samo ono razdoblje koje čovjek provodi živeći svoj materijalni život. Pa ipak, s druge strane, korist koju ljudsko biće uspije priskrbiti u tom naizgled odveć kratkom, ali i sasvim dovoljno dugom razdoblju ovosvjetovnog života jeste vječna. Svjetlost koja se ne gasi i život koji nema kraja. To je vječni život, u kome nikada neće doći do promjene niti do njegova ili bilo kakva drugog nestanka. Bol i teškoća zauvijek će biti izbrisani. Nedaća neće imati značenja. No, suprotno ovoj blagodati, propuštajući ovu priliku i neiskorištavajući ovo kratko razdoblje ovosvjetovnosti, zadržavajući se isključivo u ozračju Ovog svijeta, čovjek nikad neće uzmoći povezati se sa Svjetlošću, nikad neće osjetiti mir i nikad više ona negdanja dobra prilika neće se ponoviti.

(Uvod je kopiran iz knjige "Imamet u Kur'anu," nastavak ćemo objaviti u narednom periodu ako Bog da.)